

Onze schoone illustratie brengt ons op het gebied der mythologie van het oude Rome. Onder alle zedelijke eigenschappen, die openbaar als godheden vereerd werden, genoot de *trouw* ongetwijfeld de hoogste vereering. Reeds onder den tweeden koning van Rome, Numa Pompilius, den grooten wetgever van Rome, werd haar een plaats in den tempel der goden aangewezen. Men stelde zich haar voor in de gedaante, zooals onze plaat haar weergeeft, gehuld in een wit wollen gewaad en het hoofd met een groenen krans getooid, terwijl haar hand groene takken draagt. Ook zijn er afbeeldingen bewaard, die haar gesluierd weergeven, terwijl haar hand een hoorn van overvloed draagt.

Het kan ons, zoo we ons op het standpunt der Heidensche Romeinen van dien tijd verplaatsen, niet verbazen, dat de zachtzinnige en wijsgeerige Numa Pompilius de vereering van dit zichtbaar zinnebeeld zeer hoog stelde. Vrede en eendracht, gerechtigheid en billijkheid, geluk en welvaart kenmerkten zijn regeering, als was met den godsdienst en de gehoorzaamheid aan de wetten, de gouden eeuw van Italië weergekeerd; en met angstige bezorgdheid trachtte men die dagen van voorspoed te verlengen. Vandaar, dat de werkzaamheid des konings er op gericht was, dezen toestand te bevestigen en te versterken. Daarom richtte hij een tempel voor Vesta op, gaf daarin ook Fides plaats en deed voor zichzelf een paleis daarnaast op het Kapitol bouwden. Op hetzelfde Kapitol woonde ook Zeus of Jupiter, de schutheer van gerechtigheid en deugd. Deze verzekert de heiligheid van den eed, en houdt streng toezicht op het bewaren van alle verhoudingen, die op trouw en geloof berusten. Geen wonder dus, dat ook Fides op zijn heilige burch troonde, en haar priesters, de Fetiales, de symbolen, die bij het beëdigden van verbonden noodig waren, uit zijn tempel verkregen. Volgens een wet werden dan ook de verraders van het vaderland, en zij, die een vals getuigenis afgelegd hadden, van den top der Tarpejische rots, waarop het Kapitol rustte, in den afgrond geworpen. De trouw der Romeinen moest zoowel tegenover vreemdelingen als tegenover elkaar blijken, en daarom eischte zij zoowel eerbiediging van de rechten der gasten, onverbreekbaarheid van beloften aan en verdragen met vreemde volken, als gebondenheid aan huiselijke en burgerlijke verhoudingen, aan het huwelijk, enz.

De geschiedenis van het Romeinsche volk in zijn goeden tijd is dan ook, meer dan die van eenig ander volk, rijk aan voorbeelden van standvastige trouw jegens vrienden en vijanden, ook wanneer dezen ze niet met dezelfde maat vergolden. Algemeen verbaast men zich over de standvastigheid van een Regulus, die zich, door zijn gelofte gebonden, van de zijnen losscheurde, om uit de handen van een trouwelozen en wreeden vijand een gruwzamen dood te ontvangen. Men moet echter een groot deel van deze bewondering op een volk overdragen, welks gezindheid van dien aard was, dat iemand niet met eere onder zijn medeburgers leven kon, wanneer hij zijn woord niet gehouden had. Hetzelfde geval toch deed zich nog eens voor in den tweeden Punischen oorlog, toen Hannibal een tiental Romeinsche soldaten naar Rome zond met dezelfde boodschap aan den Senaat en onder dezelfde voorwaarden. Zij moesten namelijk den Senaat tot vrede met hem bewegen, en als hun poging mislukte, moesten zij wederkeeren en dan wachte hun de dood. Daar de Senaat niet te bewegen was, namen allen de terugreis aan. Twee daarvan echter wendden zich straks weder naar de Romeinsche legerplaats onder het voorwendsel, dat zij iets vergeten hadden. Deze werden door de censors of zedenmeesters aan de algemeene verachting prijsgegeven, en deze straf viel hun zóo zwaar te dragen, dat zij zelven een einde aan hun leven maakten. Twee Grieksche schrijvers verklaren dan ook, dat een gegeven woord bij de Romeinen even heilig gold als een eed, en krachtiger verbintenis was dan door eenig pand kon gewaarborgd worden. Een gegeven woord gold ook voor voldoende waarborg bij een wapenstilstand, gedurende welken men met de vijandelijke aanvoerders in onderhandeling wilde treden, en daarin werd ook bij de vreemdelingen zóo blindelings vertrouwen gesteld, dat de soldaten van Porsenna, die Rome belegerden, niet slechts in de stad kwamen, maar zelfs aan de spelen in het circus deelnamen, en kransen verwierven. Nog meer onverdacht getuigenis van de hooge achting, die de Romeinsche trouw bij de vreemdelingen genoot, is ons uit den tijd der Punische

oorlogen bekend. Toen de Carthagers (Puniërs) in het jaar 494 den consul Publius Cornelius Asina, met schending van het volkenrecht, in ketens geklonken hadden, durfde Hannibals broeder Hamilcar niet wagen, met de Romeinsche Consuls saam te komen, uit vrees, dat deze het lot van hun ambtgenoot aan hen wreken zouden. Hanno, die de gezindheid der Romeinen beter kende, aarzelde geen enkel oogenblik, in Hamilcars plaats naar de consuls te gaan. Toen dan ook, in zijn gesprek met de Romeinsche bevelhebbers, een tribuun zich ontvallen liet, dat men met hem wel eens hetzelfde kon doen, wat de Karthagers tegenover Cornelius Asina gedaan hadden, gelastten de verontwaardigde consuls hem terstond te zwijgen, en stelden zij Hanno gerust. De Consul Scipio Africanus de Oudere vermeed zelfs den schijn van het volkenrecht te willen schenden. Toen zijn vloot een Karthaagsch vaartuig buit gemaakt had, waarop zich aanzienlijke mannen bevonden, en deze zich voor gezanten uitgaven, liet hij hen ongedeerd met hun vaartuig verder reizen, hoewel hij wist, dat zij hem in dezen voorgelogen hadden.

Virgilius liet in zijn gouden eeuw de wereld beheerschen door Fides, Vesta en Quirinus, en zoo was het dan ook eenmaal onder Numa Pompilius, die geen anderen godsdienst gesticht heeft, dan de vereering van Fides en Vesta. Later werd een afzonderlijke kapel voor Fides gesticht op den Palatijnschen berg. In een gewelfden wagen, met twee paarden bespannen, voeren de priesters naar den tempel.

Numa, of diens opvolger Ancus Martius, had tot instandhouding van het volkenrecht, of de *fides publica*, een eigen priesterkaste ingesteld, die der *fetiales*. Zij waren twintig in aantal, en hun ambt was: vredesverdragen, wapenstilstanden en verbonden te heiligen, misverstand of dwaling in betrekking tot buitenlandsche staten uit den weg te ruimen, en oorlogen te voorkomen, waarvan de aanleiding noch door den godsdienst noch door de goede trouw kon gebillikt worden. Als een vreemde staat het verbond met Rome schonk, of eenige onrechtvaardigheid tegenover de stad beging, dan werden vandaar gezanten gezonden om voldoening te vragen, en eerst wanneer deze geweigerd werd, keurden de priesters den oorlog goed. Had zich een burger schuldig gemaakt aan verkrachting van het volkenrecht, of eenig verdrag gesloten, in strijd met de wet, dan werd de schuld op zijn hoofd geladen, en hij werd aan het volk uitgeleverd, tegenover hetwelk hij zich had vergrepen; in het tegenovergestelde geval eischte men ook de uitlevering van den schuldige van den vreemden staat.

Als de Romeinen door een vreemden staat benadeeld of beleedigd waren, dan werden gewoonlijk vier fetialen afgezonden als herauten om voldoening te vragen. Eén daarvan was de woordvoerder, een tweede droeg het heilige loof in de hand, dat op den tempelberg geplukt was door den consul, en den drager onschendbaar maakte. Daarom waren dan ook gezanten, die zich op genade of ongenade overgaven, of, zooals de Romeinen het uitdrukten, zich in de trouw en de macht van den overwinnaar aanbevalen, gewoon, een tak van een heiligen boom vóór zich uit te dragen. Ook de overige gezanten droegen witte, wollen kleederen en kransen van groene bladeren op het hoofd. Wanneer nu het gezantschap aan de grens van het vreemde land gekomen was, stonden de gezanten stil, en riep de woordvoerder Jupiter het land en het recht ten getuige aan, dat hij, rein en heilig, als openbaar gezant verscheen, om voldoening voor het gepleegde onrecht te vragen. Hij somde dan de punten op, waarvoor voldoening geëischt werd, en voegde er bij, dat, ingeval zijn eisch onrechtvaardig of ongeoorloofd mocht zijn, hij voor altijd uit zijn vaderland verbannen wilde zijn. Deze opeisching werd herhaald, als zij de grenzen overschreden hadden, voor de ooren van den eersten inwoner der stad, dien men ontmoette; voorts vóór de poort van de stad, waarheen men gezonden was, en eindelijk op de markt, ten aanhoore der overheid. Gaf men gehoor aan zijn eisch, of leverde men den schuldige uit, dan scheidde men als vrienden. Wenschte men tijd tot bedenken, dan keerde het gezantschap na tien dagen terug. Werd de eisch afgewezen, dan keerde men na dertig dagen terug, riep de goden tot getuigen van de beleediging en de geweigerde voldoening aan, en scheidde met de mededeeling, dat de senaat in het vaderland zou beaardslagen over de wijze, waarop men Rome recht zou doen geschieden. Na den terugkeer van het gezantschap verscheen het geheele college der fetialen voor den verzamelden senaat, en verklaarde, dat aan alle eischen, die godsdienst en plicht vorderden, was voldaan. Werd nu tot den oorlog besloten, dan moesten de fetialen dien nog eerst aan den beleediger aankondigen.

Het *getrouwe* Rome heeft echter zijn trouw niet bewaard. Maar 't is de Heidensche Romeinen te vergeven. Helaas, de Christenvolken van onzen tijd, zij, die weten kunnen, dat Fides niets was, en dat ware trouwe alleen bij en in Christus gevonden

wordt, zij zijn met hun vorsten zoo vaak gespeend aan alle trouw. De tempel van Fides zonk in eigen puin weg, maar ook het altaar van goede trouw ligt zoo vaak omgeworpen, en op zijn puin brengt „men” bloedige offers aan de „godin der staatkunde” en haar wierookt men! Gelukkig de Christenen, die zingen kunnen, en ook gaarne zingen:

„Wij kennen den Getrouwe
Die ons heeft liefgehad!”

Al zou dan de goede trouw van de wereld als verdwenen schijnen, zij wordt nog bij hen gevonden, die een Heiland hebben, die hen liefhad tot in den dood, en voor wien zij willen *trouw zijn tot in den dood*.

P. J. K.

AM OFFEN TISCH.

Te G., — een veel bezocht uitspanningsoord in den vulkanischen Eifel. . .

Er is „geklingelt.”

Langzaam, bij kleine tusschenpoozen, komen de gasten binnen.

Zij, die den geheelen voormiddag hebben vergaapt, gebogen over dagbladen en illustraties, zitten al; dan volgen de weinigen, die zich hebben gehaast om thuis te zijn bij aankomst van „de tweede post,” en nu bezig zijn te zoeken in een stapeltje brieven en kaarten; mogelijke teleurstelling spreekt zich uit in het ongemerkt doorlezen der laatste of althans in het nota nemen der adressen: „Waar Dr. A. uit Köln zal zitten of Fräulein B. uit Ems, of?” Enkelen, die zich bij hun tocht over Hustenley naar Cattelburg v. v. hebben verlaat, komen bezweet binnen, na in haast voor den spiegel aan den ingang nog even het toilet te hebben geregeld. De laatste komen van den pas aangekomen trein. Eindelijk zijn allen gezeten.

Onder een geruisch van stemmen wordt de soep opgediend.

Een oogenblik stilte? O neen, „am offen Tisch” bidt men immers reeds lang niet meer! De groote massa kan genieten van Gods heerlijke natuur in dit schoone land, van zijn goede gaven op den rijkelijk voorzienen disch, en den Gever vergeten, miskennen, verloochenen. Wie zou het hier durven wagen voor te stellen te zamen God te danken voor genoten weldaden en te vragen om een zegen over de gaven Zijner hand? Maar immers, ieder is vrij. Wie bidden wil, doe het; het trekke maar niet de aandacht der andere gasten, die hun luide gesprekken niet zullen staken en alleen een glimlach over hebben voor den eenvoudige, die even een oogenblik de oogen sluit om met zijn God alleen te zijn.

Dat is de diepe smart van den Christen bij al het goede, dat hij hier geniet, — te zien, altijd maar weer te zien, dat 90, 95 procent niet denken aan hoogere belangen. Zelfs in dit Roomsche land met zijn „godsdienstige plichten” schaamt men zich „am offen Tisch” zoowel den vorm als het wezen. Maar zie, daar over ons, is althans een enkel paar, dat de lippen beweegt en dan een kruis slaat. Laat het ceremonie zijn, ik gevoel me meer tot hen aange trokken dan tot die anderen, die vóór en tusschen het opdoen der spijzen alleen tijd vinden voor allerlei luidruchtig gepraat.

Aan den linkervleugel der tafel heeft Frau Dr. H. het hoogste woord. Reeds bij het binnenkomen trok ze de bijzondere aandacht door voorkomen en kleeding. Haar garde-robe is blijkbaar bijzonder rijk. Telken dage verschijnt ze weer in een andere japon, de eene nog kostbaarder dan de andere. Haar hooge slanke gestalte ademt „etwas majestätisch.” Zij is blijkbaar een dame uit de groote wereld, en weet zich te presenteeren. Een parvenu is ze niet, maar ook niet een „Gräfin,” zooals men haar

reeds, spottend fluisterend, heeft genoemd. Met een sierlijke buiging heeft ze plaats genomen. Gisteren coquetteerde ze tusschen eenige jongelieden, hupsche studenten, voor een studiereis in het Eifelgebergte, en gaven de verzamelde „Versteinerungen” althans stof voor eenige meer degelijke gesprekken, totdat deze ontvaardden in ijdel gesnap en uitbundig gelach, om te eindigen in flauwiteiten beneden het gewone peil der beschaving. Nu verhaalt ze aan de meer oudere tafelburen van haar tocht naar den Heiligen Steen, waar het „furchtbar heiss” was, ook op de heerlijkste plekjes; hier had ze „gemalt,” maar ook veel genoten van een vlucht „Schmetterlinge”; „t was grossartig, wunderschön, reizend!” Toen had Tell, de goede jachthond, haar afgehaald. En met richt ze het oog op den „Herr Assessor,” die reeds eenige dagen in het gebergte is om te jagen, en wordt hij, weder platzak thuis gekomen, het mikpunt harer spotterij. De partijen zijn echter aan elkaar gewaagd, en het spiegelgevecht vermaakt een oogenblik alle aanzittenden. Zij is het type van een „Weltdame,” zooals ze daar zit, gedekt door het nieuwste kapsel, in kanten kleed met korte mouwen, hals en armen waarlijk met kunstvaardige hand bepoederd. Jammer, dat het kennersoog in haar een vijftiger ziet, en zij zich heeft laten ontvallen, dat ze reeds kleinkinderen heeft! Jammer ook, dat de bewoners van kamer 14 naast 12, de hare, (kamer 13 is in het eerste-rang-hôtel absent!) op zekeren avond een geheel kapsel met banden en spelden vonden in de gang, geklemd tusschen haar deur!

Met een stentor-stem verhaalt aan het einde der tafel een „Oberförster” van zijn jachtavonturen. Hij is reeds in de 70 en heeft 45 jaren dienst; toch ziet hij nog krachtig, en zijn blauwe uniform staat hem goed. Reeds vóór tafel verzwoeg hij met een paar makkers kroezen bier, en nu wordt het eten met rijnwijn naar binnen gespoeld. Het schatert in en bij hem van flauwe grappen.

Ook medische doctoren met hun wederhelften zijn aan tafel. Zij zijn ter conferentie opgekomen. Mijn buurman, een joviale medicus uit Wiesbaden, heeft mij reeds ingefluisterd, dat van het „wissenschaftliche” niet te hoog moet worden gedacht, eigenlijk kwam men op een mooi plekje bijeen om eens gezellig samen te zijn en lekker te eten, „à la vredesconferentie!” Met dezen vriendelijken man was het gezellig praten. Hij had ons reeds aan de helling van de Munterley gezien, toen we ons langzaam door het „Tannenwald” omhoog werkten. Zelfs had hij zich bij ons willen aansluiten. Maar één ding had hem teruggehouden; er was in het hôtel een „Versammlung” geweest van „Lehrer und Lehrerinnen,” en ik had een oogenblik geluisterd; dus moest ik een „Schulmeister” zijn en deze gedachte had hem afgeschrikt. Zoo verhaalde onze goede dokter, die zoo medelijdend naar de ongesteldheid mijner echtgenootte informeerde en zoo welwillend zijn adviezen gaf. Natuurlijk hadden we te voren onze kaartjes gewisseld. 'k Ben er niet juist achter kunnen komen, waarom de „schoolmeesters” het al weer moesten ontgelden. Wel had ik gelegenheid mijn dischgenoot te herinneren, dat hij wellicht nooit dokter geworden ware, wanneer hij in zijn jeugd geen goeden „Lehrer” had gehad. En aan het adres mijner lezers, onder wie zich wellicht ook onderwijzers bevinden, wil ik er bijvoegen, dat een „schoolmeester” niet hetzelfde als „een onderwijzer” is.

Ja, die schilder, m'n overbuurman, was een degelijk man. Hij kon en wilde medespreken over politieke toestanden; over Nederland, dat hij bezocht; over Rembrandts oud-Hollandsche kunst. Zijn naam durf ik noemen. Mag ik u voorstellen Herr Degode, die op de „Ausstellung von Eifelmälden im Dürener Hoesch-Museum” zijn stukken inzond. Vroeger werkte hij veel in Noord-Duitschland. Een zijner schilderijen uit Oldenburg kwam als bruiloftsgeschenk in het bezit van den Duitschen prins Eitel Friedrich. Nu zoekt en vindt hij in den eenigen Eifel stof voor zijn studiën, en „seine Eifelbilder bewisen, dass der Künstler mit gleicher Meisterschaft dem Hochland des Eifel wie dem Land an der „Waterkant” versteht gerecht zu werden.”